

August 2019

Fælles politikpapir for en bred geografisk uddannelsesdækning og en balanceret elevsammensætning på gymnasiale uddannelser

Danske Gymnasier og Danske Regioner ønsker med dette papir at foreslå en række politiske tiltag, der kan bidrage til en bred geografisk uddannelsesdækning og en mere balanceret elevsammensætning på gymnasiale uddannelser. Ekspertgruppen vedr. elevfordeling er nedsat for at pege på løsninger på disse to udfordringer. Som centrale aktører på gymnasieområdet byder Danske Gymnasier og Danske Regioner ind med forslag til ekspertgruppen. Forslagene er baseret på rektorernes og regionernes erfaringer og samarbejde.

For det første er det meget positivt, at langt de fleste unge, der søger en gymnasial uddannelse, får opfyldt deres 1. prioritet. Fra 2018 til 2019 er andelen på STX steget til 95,6% på landsplan. Det er tilsvarende meget positivt, at et stigende antal unge med anden etnisk oprindelse end dansk ønsker en studentereksamen. Alligevel er der behov for et elevfordelingssystem med bedre incitamenter til at sikre en bæredygtig elevsammensætning, elevfordeling og kapacitetsstyring.

Udfordringerne, der er knyttet til institutionernes optag af elever, er forskelligartede, men der er på tværs af institutioner og regioner enighed om to centrale problemer. Det ene er den demografiske udfordring, der rammer institutioner over hele landet. Den vil betyde, at især udkants- og oplandsinstitutioner risikerer at modtage for få ansøgninger til at sikre et bæredygtigt udbud. Det andet problem er primært knyttet til de store byer, hvor der er en tydelig tendens til polarisering mellem institutionerne med hensyn til elevsammensætningen på de enkelte institutioner¹, hvilket udfordrer det faglige og pædagogiske miljø på de enkelte institutioner.

¹ "Fordeling af elever på de almene gymnasier og HF", EVA (2018).

Danske Gymnasier og Danske Regioner foreslår en række forskellige modeller, der kan bidrage til at løse ovenstående udfordringer. I den forbindelse er det vigtigt, at unge fortsat har mulighed for at ønske bestemte institutioner i deres valg af ungdomsuddannelse, men vi anerkender samtidig, at nye modeller kan betyde, at færre elever får opfyldt deres 1. prioritet. I nogle tilfælde kan det tilmed være nødvendigt at begrænse det frie skolevalg for at løse udfordringerne. Derfor er det også helt afgørende, at både modeller og styringsmekanismer knyttet hertil er gennemsigtige og reelle og med stærkere politisk styring end hidtil.

Det er en forudsætning for at løse udfordringerne, at hhx og htx omfattes af regler om kapacitet og fordeling – vel at mærke uden at det medfører dimensionering mellem de forskellige ungdomsuddannelser. Dernæst vil der løbende være behov for at evaluere og evt. justere grænserne for fordelingsudvalgene under hensyntagen til aktuel demografi og aktuelle søgemønstre i og på tværs af regionerne. Danske Gymnasier og Danske Regioner opfordrer derfor til at videreudvikle det formaliserede samarbejde imellem fordelingsudvalg og regioner samt imellem tilstødende fordelingsudvalg, så samarbejdet dels forstærkes, dels inkluderer hhx og htx.

Danske Gymnasier og Danske Regioner foreslår følgende tiltag, som har til formål at sikre en bæredygtig elevvolumen på udkants- og oplandsinstitutioner samt mindske polariseringen mellem institutionerne de steder, hvor dette er en udfordring. Ved elevflytning forudsættes det, at flytningen sker inden ansøgeren får besked om, hvor vedkommende har fået plads.

Principper for en bred uddannelsesdækning i hele landet

Følgende tiltag bør gælde for alle institutioner:

1) Stærk kapacitetsstyring

En politisk styret kapacitet er en forudsætning for alle elevfordelingsmodeller samt for at bevare en bred uddannelsesdækning. I 2019 indstillede regionerne således en række kapacitetslofter til Undervisningsministeren, der desværre valgte ikke at følge indstillingerne til fulde.

2) Minimumsoptag

For at sikre den brede uddannelsesdækning bør institutioner som hovedregel have en minimumskapacitet på tre spor per årgang. Hvis en institution mangler elever, kan institutionen – efter at ansøgningstallene er kendte - få tildelt elever efter afstandskriteriet, så elever, der har denne institution som nærmeste gymnasium, fordeles hertil. Også selv om det betyder, at nogle elever ikke får opfyldt deres 1. prioritet. Hvis institutionen skal have tildelt flere end halvdelen af eleverne for at opretholde tre spor, bør institutionen overveje en lukning eller fusion.

3) Trekantsflytninger: Færrest mulige elever skal flyttes langt

For at sikre at færrest mulige elever flyttes langt i forbindelse med fordelingen, kan

trekantsflytninger tages i brug. Trekantsflytningen gør det muligt at flytte to elever over en kort afstand, frem for at én elev flyttes langt.

Modeller for at modvirke etnisk polarisering mellem institutioner

Danske Gymnasier og Danske Regioner mener grundlæggende, at elevfordelingen bør ske på baggrund af objektive kriterier som i dag, hvor afstand er der bærende princip. Det skaber den nødvendige gennemsigtighed for de unge. Men i nogle tilfælde skal der lokale løsninger til at håndtere særlige lokale fordelingsmæssige udfordringer på grund af etnisk polarisering mellem institutionerne.

I de tilfælde foreslår Danske Gymnasier og Danske Regioner, at der stilles en række modeller til rådighed, som fordelingsudvalgene kan vælge at tage i brug, hvis der er en tydelig tendens til etnisk polarisering mellem institutionerne. Modellerne er ikke udtømmende, så der kan også tænkes helt andre lokale modeller, og modellerne kan kombineres og justeres år efter år afhængig af lokale behov. I alle modeller er der et element af valg for den enkelte elev. En institution, hvor elevsammensætningen udfordrer det faglige og pædagogiske miljø, skal kunne anmode fordelingsudvalget om at iværksætte en lokal løsning, f.eks. ved at tage en eller flere af modellerne i brug. Er der ikke enighed i fordelingsudvalget, skal der træffes politisk beslutning om, hvorvidt en eller flere modeller skal indgå i fordelingsprocessen. I alle modeller er det forudsat, at elever, der mistrives på en skole, eller som flytter til en anden by, skal have mulighed for dispensation.

1) Klynge-distriktsmodel

Flere gymnasiale institutioner indgår i det samme distrikt og er samlet bundet fast til udvalgte grundskoler i distriktet. Institutionernes elevsammensætningen vil afhænge af de grundskoler, der er knyttet til distriktet. Modellen giver mulighed for en mere balanceret elevsammensætning ved at søgemulighederne ændres.

2) Intelligent distriktsmodel

Modellen medfører distriktsgrænser, der placeres, så et distrikt afspejler den lokale befolkningssammensætning baseret på socioøkonomiske kriterier. Det betyder, at elevsammensætningen tilsvarende afspejler befolkningssammensætningen. Grænserne kan ændres fra år til år, og flere gymnasiale institutioner vil indgå i det samme distrikt. Modellen understøtter en mere balanceret elevsammensætning ved umiddelbare flytninger lige nu.

3) KUO 1-model

Denne model tager udgangspunkt i alle boligområder i et fordelingsområde, der har været på listen over såkaldte "kombinerede udlejningsområder" (KUO)². Efter ansøgningsfristen opgøres det samlede antal ansøgere til fordelingsområdets gymnasier og det samlede antal ansøgere fra KUO-områderne. På den baggrund fastsættes den maksimale andel af KUO-ansøgere på gymnasierne. Hvis et gymnasium har flere KUO-ansøgere end den maksimale andel, kan gymnasiet bede om, at de overskydende KUO-ansøgere flyttes til andre gymnasier. Gymnasiet vil så få tildelt et tilsvarende antal ansøgere, der ikke kommer fra

² KUO betegner et "kombineret udlejningsområde", som er et begreb, man benytter sig af i almenboligloven, og som Transport-, Bygnings- og Boligministeriet hvert år offentliggør en liste over. Disse områder er defineret som sammenhængende almene boligområder med mindst 1000 beboere, hvor mindst 40 pct. af beboerne mellem 18-64 år er uden for arbejdsmarkedet.

KUO-områderne. Grundidéen er, at gymnasierne får delt kapaciteten op i en kapacitet 1 til elever fra KUO-områder og en kapacitet 2 til de øvrige ansøgere.

Modellen giver en mere balanceret elevsammensætning ved umiddelbare flytninger lige nu samt ved at ændre søgemønstre på sigt.

4) **KUO 2-model**

Denne model tillader, at der forlods kan reserveres pladser til ansøgere fra udvalgte KUO-områder på de af fordelingsområdet gymnasier med den traditionelt set laveste andel af KUO-elever, hvis KUO-ansøgerne har et af disse gymnasier som deres 1. prioritet.

Modellen afhjælper den etniske polariseringsudfordringen ved at ændre søgemønstre på sigt.

Ventelister

Dertil kommer, at brugen af ventelister i dag fungerer meget uhensigtsmæssig. Derfor skal reglerne præciseres, så der i optagelsessåret gælder følgende bestemmelser:

- Pengene per elev skal deles mellem afsender- og modtagerskole for det igangværende skoleår, så det er økonomisk mindre attraktivt at anvende ventelister og modtage elever.
- Det skal fastsættes i optagelsesbekendtgørelsen, at elever kun må flytte skole i bestemte transfervinduer; mellem grundforløbets afslutning og januar samt i sommerferien.
- Tilsvarende skal det fastsættes, at aftaler om elevflytninger skal ske mellem skole og skole.
- Elever, der mistrives på en skole, eller som flytter til en anden by, skal have mulighed for dispensation fra transfervinduet. Aftalen om flytning skal dog fortsat ske mellem skole og skole.